

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA
Pf.II.20.753/2017/5. szám

A Szegedi Ítéltábla a Bihari Ügyvédi Iroda (ügyintéző ügyvéd: dr. Bihari Krisztina) által képviselt felperesnek - a dr. Ádám Sándor ügyvéd által képviselt alperes ellen kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Szolnoki Törvényszék 2017. június 13. napján kelt 6.P.20.923/2016/23. számú ítélete ellen a felperes 24. és az alperes 25. sorszám alatt benyújtott fellebbezése alapján lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

í t é l e t e t:

Az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett rendelkezéseit nem érinti, megfellebbezett részét **részben, az alábbiak szerint megváltoztatja.**

Mellőzi az elsőfokú ítélet indokolásának azt a megállapítását, miszerint az ítélet jogerőre emelkedése után az alperes köteles az illetékes hatóságnál a gépjármű újbóli forgalomba helyezéséhez szükséges jognyilatkozatot megtenni.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 12 600 (tizenkettőezer-hatszáz) Ft másodfokú perköltséget.

Kötelezi az alperest, hogy hivatalos lelet készítésének terhével 8 napon belül fizessen meg további 473 (négy százhetvenhárom) Ft fellebbezési eljárási illetéket.

Megállapítja, hogy a felperes 35 843 (harmincöt ezer-nyolcszáznegyvenhárom) Ft eljárási illeték visszaigénylésére jogosult.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

A felperes és az alperes jogelődje, a **(alperesi jogelőd neve)** Zrt. (a továbbiakban: alperes) 2008. november 18. napján **(kölcsönszerződés száma)** számmal jelölt deviza alapú kölcsönszerződést kötöttek egymással, amely alapján az alperes 2 280 000 Ft kölcsönösszeget folyósított a felperesnek az **(gpj m ű f r g . r s z m . - a)** forgalmi rendszámú Nissan Tiida típusú gépjármű vételárának a finanszírozására. A felek az egyedi szerződésben rögzítették a havi törlesztő részletek összegét és esedékességét, az összes törlesztő részlet összegét (3 795 420 Ft), a törlesztő részletek számát (60

hónap) és a teljes hiteldíjmutatót (26,64 %). A mértékadó devizanemet svájci frankban határozták meg, a kamat- és az árfolyamváltozás (kamatváltozás I. és kamatváltozás II.) elszámolási módjaként az ún. havi fix konstrukcióban állapodtak meg. A kölcsönszerződés részét képezte az alperes gépjármű hitelezési tevékenységre vonatkozó **(üzletszabályzat száma)**. számú üzletszabályzata (a továbbiakban: Üsz.), amely egyébek között az alábbi - a jelen jogvita és a fellebbezés elbírálása szempontjából releváns - rendelkezéseket tartalmazza:

I.7. pont „Havi Fix konstrukció: Amennyiben a mértékadó devizanem nem forint, a Kölcsönbevevővel a kamatváltozás I. és II. elszámolása a futamidő végén történik, amennyiben a futamidő alatt nem következik be rendkívüli kamat- és/vagy árfolyamesemény.”

I.17. pont „Mértékadó devizanem: Az egyedi kölcsönszerződésben meghatározott devizanem”.

I.22. pont „Árfolyam: A Takarékbank Zrt. által a mértékadó devizanemre „MTB Deviza árfolyamon” jegyzett hivatalos forintban kifejezett árfolyam.”

I.23. pont „Rendkívüli árfolyam esemény: Rendkívüli árfolyam eseménynek minősül az árfolyam szélsőséges mértékű (25 %-ot meghaladó) növekedése a mértékadó árfolyamhoz képest, vagy egyéb, a Magyar Nemzeti Bank, mint jegybank által fogantatosított rendkívüli intézkedés (pl. intervenciós sáv eltolása, egyéb pénzüpi szabályok megváltoztatása), amely a forint árfolyamát a jövőben szélsőségesen befolyásolhatja.”

I.25. pont „Kamatváltozás:

b.) Kamatváltozás II. (árfolyamváltozás): A mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam változásának függvényében az alábbi képlet szerint meghatározott kamatkülönbözet:

Kamatváltozás II. = fizetési kötelezettség x ((fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam / mértékadó árfolyam) - 1.)

IV.6. pont „Az esedékessé vált törlesztő részletekre jutó kamatváltozás II-t a Hitelező utólag - a hirdetményben közzétett gyakorisággal - terheli ki, amennyiben a még ki nem terhelt valamennyi kamatváltozás II. összege legalább a hirdetményben meghatározott mértéket eléri.”

IV.7. pont „A hitelező javára az eszközből megvásárolt gépjárműre - a felek között létrejött opciós szerződéssel - alapított opciós jog ún.: „zárt opció”, azaz a Hitelező opciós jogát az opciós szerződésben kikötött feltételek beálltától kezdődően gyakorolhatja az opciós szerződésben kikötött időtartam alatt.”

IV.8. pont „Amennyiben a Kölcsönbevevő a kölcsönszerződésben foglalt valamennyi kötelezettségét teljesítette, úgy a Hitelező köteles a gépjármű törzskönyvét és a korlátozó bejegyzések törléséhez szükséges nyilatkozatot kiadni.”

V.5.: „Amennyiben a kölcsönszerződésben megjelölt „mértékadó devizanem” nem magyar forint (HUF), a kölcsönszerződés deviza alapú szerződés, amely esetben a Kölcsönbevevő vállalja a mértékadó devizanem és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat.”

VI.1.pont „A Kölcsönbevevő köteles a hatósági nyilvántartásba, a gépjármű forgalmi engedélyébe, és a törzskönyvébe a Hitelező javára - a Felek között létrejött szerződésnek megfelelően - a vételi jogot vagy a jelzálogjogot és annak biztosítására az elidegenítési és terhelési tilalmat bejegyeztetni és ennek megfelelően úgy rendelkezni, hogy a hatóság a törzskönyvet a hitelező mint a korlátozás jogosítottja részére küldje meg.”

XI.1. pont: „A kölcsönszerződés futamideje a Felek minden egyéb jognyilatkozata nélkül meghosszabbodik a Kamatváltozás I. és II. megfizetésére rendelkezésre álló fizetési határidő időpontjáig”.

XI.4. pont: „Rendkívüli árfolyam esemény bekövetkezte esetén a Hitelező jogosult az esedékessé vált törlesztő részletekre jutó kamatváltozás II-t, a rendkívüli árfolyam esemény bekövetkeztét követően a kölcsönszerződés futamidejének lejártát megelőzően kiterhelni.”.

A peres felek a kölcsönszerződés megkötésével egyidejűleg a kölcsön visszafizetésének biztosítására opciós jogot alapítottak a kölcsönösszegeből vásárolt gépjárműre. Az opciós szerződés 5. pontja szerint az alperes a vételi jogot a szerződés aláírásától számított 5 éves időtartam alatt, de legfeljebb addig az időpontig gyakorolhatja, ameddig vele szemben a kölcsönszerződésből eredő tartozását a kölcsönbevevő maradéktalanul nem teljesítette. A felek a vételi jog biztosítására az opciós joggal terhelt gépjárműre elidegenítési és terhelési tilalmat is kikötöttek (opciós szerződés 7. pont). Az opciós szerződés 8. pontja a vételi jog gyakorlásának feltételeit rögzíti, amely szerint az alperes a vételi jogát abban az esetben gyakorolhatja, ha a kölcsönbevevő a kölcsönszerződésben megjelölt bármely esedékességi időpontban - az esedékességet követő 15 napon belül - akár részben vagy egészben nem tesz eleget valamely fizetési kötelezettségének, továbbá ha a kölcsönszerződés bármely oknál fogva felmondásra kerül.

Az alperes a 2014. évi XL. tv. (a továbbiakban: DH2 tv.) szerinti elszámolást elkészítette, abban az éves induló ügyleti kamatláb értékét 22,76 %-ban határozta meg. Az elszámolás felülvizsgálatnak minősül.

Az alperes a 2013. november 25. napján kelt levelében a szerződést 2013. december 18. napjára felmondta, és egyidejűleg vételi jogának gyakorlásáról nyilatkozott.

A felperes keresetében a kölcsönszerződés érvénytelenségének a megállapítását, valamint az alperesnek az **(gpjmű frg.rszm.-a)** forgalmi rendszámú gépjármű törzskönyvének a kiadására kötelezését kérte. Keresetének módosított jogalapja szerint a szerződés érvénytelenségét a szerződéskötéskor hatályos 1996. évi CXII. tv. (a továbbiakban: Hpt.) 213. § (1) bekezdés b) és c) pontjában foglaltakra alapította az ott előírt kötelező tartalmi elemek szerződésben való feltüntetésének hiánya miatt. Hivatkozott továbbá az egyedi szerződés „mértékadó devizanem: CHF”, valamint „kölcsönbevevő által választott kamatváltozás I. és kamatváltozás II. (árfolyamváltozás) elszámolási mód: fix törlesztő részletekkel rendelkező deviza alapú finanszírozás (fix deviza konstrukció)” kitételének, továbbá az Üsz. általa megjelölt rendelkezéseinek - köztük a I.25.a., b., c. pontjai - mint tisztességtelen feltételek érvénytelenségére. Kérte a fentiekben túl az alperesi felmondás „érvénytelenségének” megállapítását. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés hatályossá nyilvánítását kérte 2 280 000 Ft kölcsönösszeg és ezen összeg jegybanki alapkamata erejéig. A törzskönyv kiadása iránti keresetét az alperes opciós jogának a megszűnésére alapította.

Az alperes ellenkérelmében nem vitatta az induló ügyleti kamat éves százalékos értéke feltüntetésének a hiányát és a szerződés erre alapított érvénytelenségét, annak jogkövetkezményeként kérte, hogy a bíróság a szerződést nyilvánítsa érvényessé akként, hogy az induló ügyleti kamat éves százalékos értékét 22,76 %-ban tüntesse fel. Egyebekben a kereset elutasítását kérte. Vitatta a felperes által hivatkozott egyéb érvénytelenségi okok fennálltát, valamint a felmondás jogellenességét. Védekezése szerint a felek deviza alapú kölcsönszerződést kötöttek, amely alapján a mértékadó devizanem és a forint árfolyamának változásából fakadó kockázat a felperest terheli. Hangsúlyozta, az Üsz. V.5. pontjában az árfolyamváltozásból eredő fizetési kötelezettséget a felperes kifejezetten vállalta. Álláspontja szerint a törzskönyvet a kölcsön visszafizetésének atipikus biztosítékeként tartja birtokában, s miután a felperesnek még áll fenn tartozása, azt nem köteles kiadni.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a felek között 2008. november 18. napján létrejött kölcsönszerződést érvényessé nyilvánította akként, hogy az induló ügyleti kamat éves százalékos értékét 22,76 %-ban

állapította meg. Kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül adja ki a felperesnek a **(gpjmű frg.rszm.-a)** forgalmi rendszámú gépjármű törzskönyvét, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 63 500 Ft perköltséget. Határozata indokolásában megállapította, az ügyleti kamat éves százalékos értéke meghatározásának hiánya miatt a szerződés a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja alapján érvénytelen. Ezt az érvénytelenségi okot azonban a felülvizsgált elszámolásban szereplő induló ügyleti kamat értékének feltüntetésével kiküszöbölhetőnek ítélte. Alaptalannak minősítette azt a felperesi hivatkozást, miszerint árfolyamkockázat viselésére az erről való tájékoztatás hiányában nem kötelezhető. Az egyedi szerződés és az Üsz. megjelölt rendelkezéseiből, továbbá tanú tanú vallomásából azt a következtetést vonta le, hogy az alperes az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatási kötelezettségének eleget tett. Megállapította, ennek ellenkezőjét a felperes nem bizonyította. Utalt arra, önmagában a külön kockázatteltáró nyilatkozat hiánya nem eredményezi a szerződés érvénytelenségét, mivel ahhoz a jogszabály ilyen következményt nem fűz. Az alperesi felmondást levezetett indokolása szerint jogszerűnek ítélte. A törzskönyv kiadására alapított kereset kapcsán rámutatott, hogy a felek a törzskönyv alperes részére történő megküldésével az alperes vételi jogát kívánták biztosítani, s mivel a vételi jog megszűnt, az alperesnek nincs jogalapja a törzskönyv birtokban tartására, következésképp azt köteles kiadni. Utalt arra, az ítélet rendelkező részének jogerőre emelkedése után az alperes köteles az illetékes hatóságnál a gépjármű újbóli forgalomba helyezéséhez szükséges jognyilatkozat megtételére. A per tárgyának értékét a felperes által megjelöltek szerint 2 280 000 Ft-ban határozta meg, a pervesztesség-pernyertesség arányát a felperesre kedvezőtlenebbül 20-80 %-ban állapította meg, és ennek figyelembevételével rendelkezett az alperes képviselőjét ellátó ügyvéd munkadíjából álló alperesi perköltség megfizetéséről azzal, hogy a nagyobb arányú pervesztességre tekintettel a lerótt eljárási illetéket a felperes köteles viselni.

Az ítélet ellen mindkét fél fellebbezett.

A felperes a másodfokú eljárásban pontosított fellebbezésében az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatását kérte annak megállapításával, hogy az alperes felé tartozása nem áll fenn. Változatlan álláspontja szerint nem terheli árfolyam-különbözet fizetésének a kötelezettsége, mert az egyedi szerződés „mértékadó devizanem: CHF” kitétele, valamint az Üsz.V.5. pontjában foglalt szerződési feltétel elsődlegesen a Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdésébe ütköznek, így azok a perben alkalmazandó 1959-es Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján semmisek, másodlagosan pedig tisztességtelen szerződési feltételnek minősülnek. Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság az Üsz. V.5. pontja érvénytelenségére alapított hivatkozását nem bírálta el, emellett hivatkozott arra is, hogy a szerződési rendelkezés a szokásos szerződési gyakorlattól eltérő, ezért az 1959-es Ptk. 205/B. § (2) bekezdésében írt feltételek megvalósulása esetén vált volna a szerződés részévé. Érvelése szerint mivel a fellebbezéssel érintett szerződési feltételek érvénytelensége következtében árfolyam-különbözet fizetésére nem kötelezhető, az egyedi szerződés alapján őt terhelő 3 871 187 Ft-ot pedig megfizette, az alperessel szemben tartozása nem áll fenn.

Az alperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatásával a törzskönyv kiadására vonatkozó kereset elutasítását kérte, fenntartva e tekintetben az elsőfokú eljárás során kifejtett álláspontját.

Kifogásolta az ítélet indokolásának a gépjármű forgalomba helyezéséhez szükséges jognyilatkozat kiadására vonatkozó megállapítását, mert egyrészt az ítéleti rendelkezésnek felel meg, amely kifejezésre juttatásának az indokolásban nincs helye, másrészt pedig a kereseti kérelmen való túlterjeszkedést is jelenti, hiszen a felperesnek erre vonatkozó kereseti kérelme nem volt. Mindezen túl utalt arra, hogy a gépjármű forgalomból való kivonása, forgalomba való visszahelyezése

közigazgatási hatósági jogkörbe tartozik. Sérelmezte az elsőfokú ítélet perköltség viselésére vonatkozó rendelkezését, tekintve hogy az általa előlegezett 5910 Ft tanúdíjról az elsőfokú bíróság nem rendelkezett.

A felperes fellebbezése alaptalan, az alperes fellebbezése kisebb részben alapos.

I.

A perbeli szerződés nem vitásan az ún. DH törvények hatálya alá tartozik. Ezért a 2014. évi XL. tv. (DH2 tv.) 37. § (1) bekezdése alapján a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének a megállapítását a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség ott megjelölt jogkövetkezményeinek alkalmazására is kiterjedően kérheti, a jogkövetkezmény alkalmazására vonatkozóan pedig a félnek a felek közötti elszámolásra kiterjedő ésösszagszerűen is megjelölt határozott kérelmet kell előterjesztenie. E jogszabályi követelménynek az a kérelem, hogy a kölcsönösszeg és annak jegybanki alapkamata erejéig a bíróság a szerződést nyilvánítsa hatályossá, nem felelt meg, ezért az elsőfokú bíróságnak e körben hiánypótlásra kellett volna felhívnia a felperest. Az elsőfokú bíróság ezt elmulasztotta, az ítélet tábla a másodfokú eljárásban azonban a mulasztást pótolta, az ennek eredményeként előterjesztett pontosított fellebbezés pedig a jogszabály követelményeinek megfelelő, ezért nem volt akadálya az elsőfokú ítélet érdemi felülbírálatának.

A polgári eljárásban a kereseti kérelemhez kötöttség elve érvényesül, amelyet a másodfokú eljárásban a Pp. 253. § (2) bekezdése juttat kifejezésre. Ennek értelmében a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem és fellebbezési ellenkérelem korlátai között bírálja felül. Lényeges emellett, hogy a másodfokú eljárásban a keresetet nem lehet megváltoztatni (Pp. 247. § (1) bekezdés), és főszabály szerint nem lehet új tényeket előadni (Pp. 235. §). A felperesnek az a hivatkozása, hogy az Üsz. V.5. pontja a szokásos szerződési gyakorlattól eltérő rendelkezést tartalmaz, ezért az külön figyelemfelhívó tájékoztatás és kifejezett elfogadás hiányában nem vált a szerződés részévé, keresete új jogalapjának a megjelölését jelenti, ami keresetváltoztatásnak minősül. Tekintve, hogy erre az elsőfokú eljárásban nem hivatkozott, a kifejtettek alapján ezen hivatkozás érdemi elbírálására nem kerülhet sor. Ezért csupán megjegyzi az ítélet tábla az alábbiakat. Az Üsz. V.5. pontjában megfogalmazott rendelkezés a szerződés deviza alapúságához kapcsolódik. A perbeli szerződés megkötésekor a gazdasági, pénzügyi életben a deviza alapú kölcsönszerződések ismertek, elterjedtek, a szokásos gyakorlat részei voltak, így a hivatkozott szerződés deviza alapúságához kapcsolódó rendelkezés az 1959-es Ptk. 205/B. § (2) bekezdésében írt feltételek megvalósulásának hiányában is a szerződés részévé vált (Kúria Pfv.VII.21.598/2015/6.). Ugyanakkor e jogorvoslati érvelés megalapozottsága sem mentesítené a felperest az árfolyam-különbözet fizetésének kötelezettsége alól az alábbiakra tekintettel.

II.

A felperes fellebbezését - annak érdemben elbírálható indokait tekintve - arra alapította, hogy az egyedi szerződés „mértékadó devizanem: CHF” kitétele, valamint az Üsz. V.5. pontjában foglalt rendelkezés jogszabályba ütközik és tisztességtelen kikötés. Ez az álláspontja azonban téves. Mindkét támadott szerződési feltétel ugyanis a szerződés deviza alapúságát juttatja kifejezésre, önmagában e jelleg folytán azonban nem tekinthetők sem jogszabályba ütközőnek, sem pedig tisztességtelennek (6/2013. PJE határozat 2. pont).

A fellebbezés tartalmát tekintve ugyanakkor megállapítható, hogy a felperes lényegében azokat a szerződési feltételeket tartja tisztességtelennek, amelyek alapján árfolyam-különbözetet kell fizetnie, a tisztességtelenséget pedig arra alapítja, hogy az ügylet árfolyamkockázatáról nem kapott tájékoztatást az alperestől. Lényeges ebből a szempontból, hogy a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének az árfolyam változásának függvényében történő módosulásáról, azaz az árfolyamkockázat viseléséről rendelkező általános szerződési feltételek a szolgáltatás és ellenszolgáltatás arányát meghatározó kikötések körébe tartozó szerződéses rendelkezések, amelyek tisztességtelensége az 1959-es Ptk. szerződéskötéskor hatályos 209. § (4) bekezdése értelmében nem vizsgálható, és a 2009. május 22. napjától hatályos (5) bekezdés szerint is csak akkor állapítható meg, ha azok - a szerződés egyéb rendelkezéseit is figyelembe véve - nem világosak, nem érthetők. A vizsgálat részletes szempontjait meghatározó 2/2014. PJE határozat 1. pontja szerint a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezésének tisztességtelensége, amely szerint az árfolyamkockázatot korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, csak akkor vizsgálható és állapítható meg, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor - figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is - nem volt világos, nem volt érthető. Abban az esetben, ha a szerződés szövegéből és a pénzügyi intézmény által nyújtott tájékoztatásból egyértelműen felismerhető volt az „átlagos fogyasztó” mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, és hogy az árfolyam reá nézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa, a vizsgált kikötés tisztességtelenségét az 1959-es Ptk. fent hivatkozott rendelkezésében foglaltakra tekintettel nem lehet megállapítani.

A Hpt. szerződéskötés időpontjában hatályos 203. § (6) és (7) bekezdésének rendelkezése értelmében a lakossági ügyféllel kötött devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén a pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásul vételét az ügyfélnek aláírásával kellett igazolnia, a kockázatfeltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kellett az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak a törlesztő részletre gyakorolt hatását. A külön kockázatfeltáró nyilatkozat hiánya azonban a szerződés érvényességét nem érinti, ilyen esetben a bíróságnak a szerződés rendelkezései illetve a szerződéskötéskor szóban kapott tájékoztatás alapján kell vizsgálnia, hogy a fogyasztó alappal gondolhatta-e, hogy őt nem terheli árfolyamkockázat, illetve hogy az árfolyam ránézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa.

Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy az egyedi szerződésben szereplő feltételek („mértékadó devizanem: CHF”, „havi fix konstrukció”), valamint az Üsz. egyéb rendelkezései (I.22., I.24., I.25.b., I.17.) egyértelműen kifejezésre juttatják a deviza alapú kölcsönszerződés lényegi sajátosságát, azaz hogy ha a kölcsön nyilvántartási devizanemének forinthoz viszonyított árfolyama változik, ez maga után vonja a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének változását is, vagyis hogy neki kell viselnie az árfolyamkockázatot, amelynek nincs felső határa. Az Üsz. fellebbezésben is támadott V.5. pontja alapján pedig a felperes kifejezetten vállalta a mértékadó devizanem, azaz a svájci frank és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat. Lényeges emellett az Üsz. IV.6. pontja, amely kifejezetten rendelkezik az árfolyam-különbözet kölcsönbevevőre történő kiterheléséről és annak megfizetéséről. Az Üsz. rendkívüli árfolyam esemény fogalmát meghatározó I.23. pontja pedig nem hagyhat kétséget a kölcsönbevevőben afelől, hogy az árfolyam szélsőséges mértékben is változhat. Az árfolyamváltozás fizetési kötelezettséget növelő hatását ugyancsak felismerhetővé teszi az Üsz. ún. fix deviza konstrukciót szabályozó XI. fejezete, amelyből egyértelműen kitűnik, hogy a forint svájci frankhoz viszonyított árfolyamának kedvezőtlen változása következtében a futamidő meghosszabbodik, az árfolyamváltozás miatt a törlesztő részleteket az adósnak a szerződéskötéskor tervezetthez képest tovább kell fizetnie.

Kiemelést igényel a fentiekén túl, hogy a felperes a szerződéskötéskor választhatott, a fix vagy a normál deviza konstrukció szerint kéri az árfolyam-különbözet elszámolását. A felperes élt ezzel a választási lehetőséggel, az egyedi szerződésben a fix deviza konstrukciót jelölte meg. Ahhoz viszont, hogy a két lehetőség között választani tudjon, tisztában kellett lennie a kettő közötti különbséggel, és ebből adódóan magának a deviza alapú konstrukciónak a lényegével, valamint az abban rejlő kockázattal.

A fentiek alapján a felperes számára a szerződés és az üzletszabályzat rendelkezéseinek körültekintő és gondos átolvasása alapján felismerhetőnek kellett lennie, hogy fizetési terhei előre nem látható mértékben is megnövekedhetnek, illetve hogy az árfolyamváltozás valós kockázatot jelent, amely korlátozás nélkül őt terheli. Kiemelendő, a felperes személyes meghallgatása során maga is akként nyilatkozott, az árfolyam változásának lehetőségével tisztában volt, csupán a bekövetkezett mértékű változásra nem számított. Az árfolyamváltozás várható irányára, előre nem látható mértékére, a kockázat reális voltára, valószínűségére azonban a pénzügyi intézmények tájékoztatási kötelezettsége nem terjedhetett ki (Kúria 6/2013. PJE határozat).

Miután a kölcsönszerződés érvénytelensége kizárólag az ügyleti kamatláb szerződésben való feltüntetésének elmaradása miatt volt megállapítható, tekintetbe véve továbbá, hogy ezen érvénytelenségi ok kiküszöbölése a felek közötti elszámolást nem érintette, az elsőfokú bíróság helytállóan utasította el a felperes szerződés érvénytelenségére alapított marasztalási igényét.

III.

Ugyanakkor az alperes is alaptalanul támadta az elsőfokú ítélet törzskönyv kiadására vonatkozó rendelkezését. Helyesen állapította meg ugyanis az elsőfokú bíróság, hogy a törzskönyv birtokban tartása a vételi jognak, nem pedig a kölcsön visszafizetésének a biztosítéka.

Az 1959-es Ptk. 200. § (1) bekezdésében megfogalmazott szerződési szabadság elvéből következően - ilyen tartalmú jogszabályi tiltás hiányában - nincs akadálya annak, hogy a kölcsön visszafizetésének atipikus biztosítékaként a felek kikössék a törzskönyv birtoklásának jogát mindaddig, amíg a kölcsönbevevő a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségeit nem teljesíti maradéktalanul. A perbeli esetben azonban a felek ilyen tartalmú megállapodást nem kötöttek. Az opciós szerződés 7. pontja szerint a felek a vételi jog - és nem a kölcsönszerződésből eredő kötelezettség - biztosítására kötöttek ki az alperes javára elidegenítési és terhelési tilalmat a vételi jog tárgyát képező gépjárműre. Az Üsz. VI.1. pontja ezzel összhangban rendelkezik úgy, hogy „a kölcsönbevevő köteles a hatósági nyilvántartásba a gépjármű forgalmi engedélyébe és törzskönyvbe a hitelező javára - a felek között létrejött szerződésnek megfelelően - a vételi jogot, vagy a jelzálogjogot és annak biztosítására az elidegenítési és terhelési tilalmat bejegyeztetni, és ennek megfelelően úgy rendelkezni, hogy a hatóság a törzskönyvet a hitelező, mint a korlátozás jogosítottja részére küldje meg.” Az idézett szerződési feltétel megszövegezése, annak nyelvtani értelme is azt támasztja alá, hogy a felek a törzskönyv alperes részére történő megküldésével az alperes opciós jogát kívánták biztosítani. Ennek megfelelően a törzskönyv birtoklásához való jog az opciós joghoz kapcsolódó járulékos jogosultság.

Az Üsz. IV.7. pontja az alperes javára kikötött vételi jogot ún. zárt opcióként szabályozza. A zárt opció intézményét sem az 1959-es Ptk., sem más jogszabály nem ismeri, nem szabályozza, az Üsz. IV.7. pontjának opciós jogra vonatkozó rendelkezése pedig nem jelent eltérést attól, hogy a vételi jog gyakorlására nyitva álló határidő az opciós szerződés 5. pontja alapján - az 1959-es Ptk.

375. § (4) bekezdése szerint alkalmazandó 374. § (2) bekezdésében írtakkal összhangban - a szerződés aláírásától számított 5 év.

Mindebből következően az alperes a javára kikötött vételi jogot a szerződéskötéstől számított 5 éven belül gyakorolhatta. Az opciós szerződést tartalmazó okiraton a szerződéskötés időpontja nem került feltüntetésre, miután azonban az alperes maga sem hivatkozott arra a perben, hogy a vételi jogát az erre nyitva álló határidő alatt gyakorolta volna, az valószínűsíthető, hogy a felek a kölcsönszerződéssel egyidejűleg, azaz 2008. november 18-án kötötték meg az opciós szerződést, így az 2013. november 18. napján megszűnt, következésképpen az ezt követő időpontban gyakorolt vételi jog elkészt, így az alperesnek nincs jogalapja a törzskönyv birtokban tartására.

Nem jogosítja fel az alperest a törzskönyv opciós jog megszűnése utáni birtokban tartására az Üsz. alperes által hivatkozott IV.8. pontja sem. Ez a kikötés - az opciós szerződés 7. pontjával együttesen értelmezve azt - csupán annyit jelent, hogyha a kölcsönbevevő teljesíti a fizetési kötelezettségeit, a hitelező (az alperes) köteles kiadni a törzskönyvet. Nem jelenti azonban egyúttal azt is - az alperes értelmezésétől eltérően - hogy a hitelezőt csak akkor terheli a törzskönyv kiadásának kötelezettsége, ha a kölcsönbevevő maradéktalanul teljesítette fizetési kötelezettségeit. Utal e tekintetben az ítélet tábla az 1959-es Ptk. szerződés értelmezésével kapcsolatos 207. § (1) és (2) bekezdésére, amely szerint a szerződési nyilatkozatot vita esetén úgy kell értelmezni, ahogyan azt a másik félnek a nyilatkozó feltehető akaratára és az eset körülményeire tekintettel a szavak általánosan elfogadott jelentése szerint értenie kellett. Ha pedig az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződés tartalma e szabály alkalmazásával nem állapítható meg egyértelműen, a feltétel meghatározójával szerződő fél, illetve a fogyasztó számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni. A jogalkotó az 1959-es Ptk. fenti rendelkezéseivel a pontatlan, vagy bizonytalan megfogalmazás kockázatát arra a félre terhelte, aki annak megfogalmazásáért felelős. Ennek megfelelően, ha az alperesnek a IV.8. pontban írt szerződési kikötéssel az volt a célja, hogy a kölcsön visszafizetésének atipikus biztosítékként mindaddig magánál tarthassa a kölcsönből finanszírozott gépjármű törzskönyvét, amíg az adós valamennyi fizetési kötelezettségének nem tesz eleget, ezt a szándékát egyértelműen, félreérthetetlenül így kellett volna megfogalmaznia. Az érintett kikötésnek azonban annak teljes megszövegezése alapján csak kiterjesztő értelmezéssel tulajdonítható az alperes szerinti tartalom, a kiterjesztő értelmezést viszont az 1959-es Ptk. 207. § (4) bekezdése kifejezetten tiltja.

Az Üsz. IV.8. pontja csupán azon esetek egyikét szabályozza, amikor a hitelező nem tagadhatja meg a törzskönyv kiadását. Nem vonható le azonban az érintett kikötés megfogalmazásából az a következtetés, hogy akkor is jogosult lenne azt magánál tartani, ha az e jogosultság alapjául szolgáló vételi joga megszűnt.

A fentiekkel egyezően foglalt állást a Kúria a Pfv.V.21.971/2005/6. számú ítéletében, amikor megállapította, hogy a felek megállapodásának irányadó rendelkezései, azaz az Üsz. IV.8. és VI.1. pontja, valamint az opciós szerződés 7. pontjának szerkezetéből is az a következtetés vonható le, miszerint egymásra épülő kötelezettségként csak az opció valamint az elidegenítési és a terhelési tilalom kikényszeríthetősége érdekében került a törzskönyv a hitelező alperes birtokába.

Megalapozottan támadta ugyanakkor az alperes az elsőfokú ítélet indokolását. A kereseti kérelemhez kötöttség elvéből következően az ítéletben foglalt döntésnek a perben érvényesített valamennyi kereseti kérelemre ki kell terjednie, de az nem terjedhet túl a kereseti kérelmen illetve az ellenkérelmen (Pp. 213. § (1) bekezdés, Pp. 215. §). A Pp-nek a határozatok tartalmára és a bíróság indokolási kötelezettségére vonatkozó rendelkezéseiből (Pp. 220. § (1) bekezdés d) pont, 221. § (1) és (2) bekezdés) következően az ítélet indokolása is csak a kereseti kérelemhez kapcsolódó döntésére terjedhet ki (BH1994. 272). A felperes keresete nem érintette a gépjármű újbóli forgalomba helyezéséhez szükséges jognyilatkozat megtételét, ezért az ítélet az elsőfokú ítélet indokolásának ezzel kapcsolatos megállapítását mellőzte.

V.

Annyiban helytálló az alperes fellebbezése, hogy az elsőfokú bíróság a perköltségről való döntése meghozatalakor figyelmen kívül hagyta az alperes által előlegezett 5910 Ft tanúdíj összegét. A pertárgy értékének az elsőfokú bíróságtól eltérő - alábbiak szerinti meghatározása - folytán azonban annak figyelembevételével sem kerülhetett sor az elsőfokú ítélet perköltségre vonatkozó rendelkezésének a megváltoztatására.

A Pp. 24. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a pertárgy értékének megállapításánál a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értéke az irányadó. A jelen ügyben a felperes - a másodfokú eljárásban pontosított - keresetében a szerződés érvénytelenségére alapítottnak annak megállapítását kérte, hogy az alperessel szemben nem áll fenn tartozása. A felülvizsgált elszámolás adatai alapján viszont a felperes alperes által nyilvántartott tartozása 806 833 Ft, így az érvénytelenségi keresethez kapcsolódóan ez az összeg tekinthető a keresettel érvényesített követelés értékének. Ehhez számítandó a törzskönyv kiadására irányuló kereset kapcsán - meg nem határozható perérték alapulvételével - 600 000 Ft, azaz a pertárgy értéke az elsőfokú eljárásban 1 406 833 Ft. A felperes a kölcsönszerződés érvénytelenségét több érvénytelenségi ok fennállására és számos általános szerződési feltétel érvénytelenségére alapította, amelyek közül kizárólag a kamat feltüntetésének hiánya miatti érvénytelenségre való hivatkozása bizonyult megalapozottnak. Sikertelenül perelt továbbá az érvénytelenség alkalmazandó jogkövetkezményét illetően is, hiszen az általa kért hatályossá nyilvánítás helyett a bíróság a kölcsönszerződést érvényessé nyilvánította. Minderre figyelemmel a kölcsönszerződés érvénytelenségére alapított kereset tekintetében a peresztesség-pernyertesség 20-80 %-ban állapítható meg a felperesre terhesebben. Az alperes abszolút pernyertessége a kölcsönszerződés érvénytelenségéhez kapcsolódó kereset tekintetében 484 099 Ft, amelyre figyelemmel a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontja és 4/A. §-a alapján 30 735 Ft ügyvédi munkadíjra, továbbá az 5910 Ft előlegezett tanúdíjra, összesen 36 645 Ft perköltségre tarthatna igényt. A felperes keresete ugyanakkor alaposnak bizonyult a törzskönyv kiadását illetően, az e tekintetben meg nem határozható perértékre figyelemmel az IM rendelet 3. § (3) bekezdése és 4/A. §-a alapján - 4 munkaóra figyelembevételével - 25 400 Ft perköltség lenne megállapítható a javára. A fenti két összeg beszámításával az alperest tehát az előlegezett tanúdíjat elszámolva sem illethet meg magasabb összegű perköltség az elsőfokú bíróság által megállapítottnál. Annak leszállítására ugyanakkor a kifejezetten erre irányuló felperesi fellebbezés hiányában nem kerülhetett sor a Pp. 253. § (2) bekezdésében foglaltakra figyelemmel.

A kifejtettetekre tekintettel az ítélet az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett rendelkezéseit nem érintve, megfellebbezett részét a Pp. 253. § (1) bekezdése alapján a rendelkező részben foglaltak szerint részben megváltoztatta, egyebekben helybenhagyta.

Az eltérő perértékszámításra figyelemmel eltérően alakul az elsőfokú eljárás illeték viselésének a kötelezettsége is. A felperest a szerződés érvénytelenségéhez igazodóan 38 728 Ft, az alperest 9682 Ft, továbbá a törzskönyv kiadása kapcsán 36 000 Ft, azaz összesen 45 682 Ft terhelné. A felperes keresetére ehhez képest 136 800 Ft-ot rótt le. Perköltség címén igényt tarthatna abból az alperes pervesztességéhez igazodó 45 682 Ft-ra, erre irányuló fellebbezés hiányában azonban az ítélőtábla az elsőfokú ítélet ezen rendelkezését szintén nem érinthette. Ugyanakkor ez azt jelenti, hogy a felperes 52 390 Ft-tal több elsőfokú eljárás illetéket rótt le. A másodfokú eljárásban viszont a felperesi fellebbezési perértékre (806 833) figyelemmel 64 547 Ft a másodfokú eljárás illeték, ehhez képest a felperes 48 000 Ft-ot rótt le, vagyis 16 547 Ft-tal kevesebbet a szükségesnél. Miután fellebbezése teljes egészében eredménytelennek bizonyult, a fellebbezése után felmerült illetéket viselnie kell, ezért a hiányzó 16 547 Ft fellebbezési illetékre az ítélőtábla elszámolta az elsőfokú eljárásban lerótt többlet illeték összegét, s megállapította, hogy a felperes az ezek után is fennmaradó 35 843 Ft szükségtelenül lerótt illeték visszaigénylésére jogosult az Itv. 80. § (1) bekezdés g) pontja alapján. Az alperes ezzel szemben az elsőfokú ítélet perköltségre vonatkozó rendelkezését támadó fellebbezése kapcsán eljárás illetéket nem rótt le, ezért annak megfizetésére az ítélőtábla az Itv. 73/A. § (4) bekezdésében foglaltakra figyelemmel hivatalos lelet készítésének terhével hívta fel.

A másodfokú eljárásban a felperes pervesztességének aránya a nagyobb mértékű, ezért a Pp. 81. § (1) bekezdése alapján köteles az alperes jogi képviselőjével felmerült - a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontja, (5) bekezdése és 4/A. §-a alapján meghatározott ügyvédi munkadíjból álló másodfokú perköltségének a megfizetésére.

S z e g e d , 2018. február 28.

Dr. Szeghő Katalin sk.
a tanács elnöke

Zanócné dr. Ocskó Erzsébet sk.
előadó bíró

Dr. Lengyel Nóra sk.
táblabíró

